

ULLENSAKER
KOMMUNE

TILTAKSSTRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET I ULLENSAKER KOMMUNE

Vedtatt i Formannskapet 08.05.2018

2018 – 2021

INNHOLD

1. BAKGRUNN	3
2. UTFORDRINGER I JORDBRUKET	4
3. STRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET	6
3.1. Søknadsfrist.....	6
3.2 Hvordan søke?	6
3.3 Prioriterte tiltaksordninger i jordbruket.....	6
3.3 Retningslinjer for tiltaksordningene i jordbruket	7

Kulturlandskapet i Ullensaker. Randby-gårdene og Kløfta i bakgrunnen. Foto: Hans Petter Langbakk

1. BAKGRUNN

Bakgrunnen for utarbeiding av tiltaksstrategiene er nedfelt i St.meld.19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå*. Her vedtok Stortinget at en rekke oppgaver innen landbruksforvaltningen skal overføres til kommunene. Overføringen gjelder saker som krever lokalpolitisk skjønn, blant annet vedtaksmyndighet for de spesielle miljøvirkemidlene.

Tiltaksstrategiene er retningsgivende for kommunens forvaltning av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), og har bakgrunn i følgende forskrifter:

1. FOR 2004-02-04 nr. 448: Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
2. FOR 2013-06-25 nr. 769: Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord

«Tiltaksstrategier for miljøtiltak i jordbruket i Ullensaker kommune 2018 – 2021» erstatter «Tiltaksstrategi for miljøtiltak i jordbruket i Ullensaker kommune 2014 – 2017».

Utkastet er sendt ut på høring til aktuelle organisasjoner.

Tiltaksstrategien ble vedtatt i Formannskapet 08.05.2018.

Foto: Hans Petter Langbakk

2. UTFORDRINGER I JORDBRUKET

Ullensaker kommune er en landbrukskommune med ca. 88 000 daa jordbruksareal og 119 400 daa skog. Det er 36.000 innbyggere i kommunen, og folketallet er i sterk vekst.

Forurensning

Områdene syd og vest i kommunen preges av siltig leirjord mens områdene fra Jessheim og nordover er preget av mer sandholdig jord. Mye av jordbruksarealet er planert, og nær 85 % av det dyrka arealet nyttes til korn og åkervekster. Andelen av erosjonsutsatt jord i klasse 3 og 4 er ca. 38 %.

Det er tre hovedvassdrag i kommunen, Rømua, Leira og Risa. Rømua og Leira er typiske leirjordselver med høyt innhold av partikler fra naturens side. Vannkvaliteten i Leira og Rømua er i henhold til Klifs¹ klassifikasjonssystem dårlig - meget dårlig (kl. IV-V) mht. næringsstoffer og partikler, mens Risa ligger i kl. III-mindre god. Naturtilstanden for sakteflytende elver i leirjordsområder forventes å være kl. III for næringsstoffer og kl. IV for partikler.

Det er muligheter til å forbedre vannkvaliteten når det gjelder Leira, Rømua og Risa. Avrenning av jordpartikler og plantenæringsstoffer fra jordbruksarealer utgjør en stor del av forurensinga til vassdragene i vårt distrikt. Jordpartikler, organiske stoffer, nitrogen, fosfor og rester av plantevernmidler fører til dårlig vannkvalitet og til gjengroing. Tapet av jord ved erosjon kan være stort, og vann finner veien til vassdragene gjennom jorda eller som overflatevann. Med stadig kraftigere og mer intense nedbørsperioder oppstår det en litt ny situasjon, og som stiller enda større krav til kontroll av overflatevannet. Rørgater av betong i bakken fra bekkelukkinger på 1960- og 70-tallet er i ferd med å smuldre opp. Reparasjoner av slike anlegg er ofte meget omfattende og medfører store kostnader. Dette er en kjempeutfordring både for gårdbrukeren, men også et forhold som samfunnet må ta et ansvar for. Her er det viktig å kunne innvilge tilskudd som bidrar til utbedring av disse anleggene og som kan ta imot dagens og fremtidens nedbørsmengder.

Med bakgrunn i aktiv satsing på renere vassdrag blir den viktigste utfordringen for jordbruket i den kommende fireårsperioden å arbeide for å redusere/hindre erosjon og utvasking av næringsstoffer fra jordbruket. Utfordringen er å beholde jordpartikler og næringsstoffer på jorden, og unngå at de havner i vassdragene.

Det er utarbeidet tiltaksanalyser for vassdragene i kommunen. En av konsekvensene av disse tiltaksanalysene er at det er innført en forskrift om krav til jordarbeiding i Leiravassdraget.

Erosjon og arealavrenning er hovedutfordringen for landbruket i Ullensaker, punktutslipp fra silo eller gjødselkjeller forekommer svært lite. Det er i tillegg mer vanlig at husdyr går ute store deler av året, og dette kan medføre økt fare for avrenning fra utegangarealer.

Kulturlandskap

Kulturlandskapet i Ullensaker er preget av store sammenhengende landbruksarealer med noe skog og ravinelandskap. Kommunen har stor befolkningsvekst noe som gir utbyggingspress på arealene samtidig som stadig flere gårdsbruk blir drevet ved bortleie eller som deltidsbruk. Utfordringene er å opprettholde aktiv drift på de produktive arealene,

¹ Klima og forurensningsdirektoratet (Klif) ble slått sammen med Direktoratet for naturforvaltning til Miljødirektoratet i 1. juli 2013.

samtidig som en tar vare på det historiske perspektivet i landskapet og det biologiske mangfoldet. Det er foretatt naturtypekartlegging i kommunen. Dette gir et godt grunnlag for å prioritere områder for tiltak for å opprettholde biologisk mangfold.

Ullensaker har et spesielt ansvar når det gjelder å ta vare på gårdsdammer og det biologiske mangfoldet de representerer. Videre er kantsoner mot bekker og restarealer i åkerlandskapet viktige biotoper for fugler og vilt. Opprettholdelse av beiting i ravineområdene er viktig for å ivareta det åpne landskapet, artsmangfoldet og det historiske perspektivet i landskapet.

Det foreligger en kulturminnevernplan for kommunen. Sammen med grønstrukturrapporten for Romerike gir dette en detaljert oversikt over hva som finnes av kulturminner og viktige kulturmiljøer i kommunen. Kulturmiljø av nasjonal og regional verdi finner vi sør for Gardermoen ved Sand/Hovin/Bjørningstad, områdene rundt Ullensaker kirke og Plogstad, og ved Furuset kirke.

Regionalt miljøprogram (RMP)

Regionalt miljøprogram (RMP) har som formål å sikre et aktivt og bærekraftig landbruk som drives innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Dette ved å redusere forurensingen fra jordbruksdrift og ivareta viktige verdier knyttet til landbrukets kulturlandskap. Regionalt miljøprogram for Oslo og Akershus som opprinnelig gjaldt for 2013-2016, forlenges til og med søknadsomgangen 2018. Neste Regionalt miljøprogram (2019-2022) vil etter planen være klart 1. januar 2019.

OPPSUMMERING AV UTFORDRINGER:

FORURENSNING:

- 1. Avrenning fra landbruksområdene. Beholde jorda på jorden og redusere tilførselen av næringsstoffer og partikler til Rømua, Risa og Leira. Optimal gjødsling og ulike erosjonsdempende tiltak er viktig.**
- 2. Avrenning fra fulldyrket areal i erosjonsklasse 3 og 4 som ikke tidligere er drenert.**
- 3. Bygging av fangdammer.**

KULTURLANDSKAP:

- 1. Opprettholde aktiv drift av landbruksarealene.**
- 2. Bevare landskapets særpreg og kulturhistoriske perspektiv.**
- 3. Opprettholde biologisk mangfold.**
- 4. Legge til rette for ferdsel.**

3. STRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET

3.1. Søknadsfrist

Frist for innsending av søknader til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og dreneringstilskudd er 15. april.

3.2 Hvordan søke?

Mer informasjon om ordningene og link til søknadsskjema finnes på nettsidene til [Ullensaker kommune](#)².

3.3 Prioriterte tiltaksordninger i jordbruket

Kommunen tildeler SMIL-midler etter prioriteringen i tabell 3.1.

Tabell 3.1 Oversikt over tiltaksordninger i prioritert rekkefølge

Prioritet	Hovedprioritet 1: Forurensning	Maksimal tilskuddssats
1.	Utbedring/oppgradering hydroteknisk anlegg	70 %
2.	Drenering av fulldyrket areal i erosjonsklasse 3 og 4 som ikke tidligere er drenert	2000 kr/daa
3.	Bygging av fangdammer	70 %
4.	Andre tiltak	50 %
Hovedprioritet 2: Kulturlandskap		
1.	Rydding og gjerding av gamle beiter (innmarksbeiteareal)	70 %
2.	Ivareta biologisk mangfold	60 %
	Tilgjengelighet	70 %
3.	Istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger	70 %

Fylkesmannen har et sterkt fokus på økt gjennomføringsgrad av prosjekter som har fått innvilget tilskudd. SMIL-søknader fra søkere som har mange uferdige SMIL-prosjekter vil bli prioritert lavere enn tilsvarende søknader fra andre søkere.

Tabell 3.2 Oversikt over samlet tilskuddsbehov fordelt på hovedtiltak i perioden 2018 -2021

Hovedtiltak	2018	2019	2020	2021
Forurensning	1 300 000,-	1 400 000,-	1 500 000,-	1 600 000,-
Kulturlandskap	420 000,-	450 000,-	470 000 -	500 000,-
Sum	1 720 000,-	1 850 000,-	1 970 000,-	2 100 000,-

² <https://www.ullensaker.kommune.no/publisert-innhold/teknisk-og-eiendom/tilskuddsordninger/#heading-h3-5>

3.3 Retningslinjer for tiltaksordningene i jordbruket

Hovedprioritet 1: FORURENSNING

Formål: Redusere erosjon fra jordbruksarealene ytterligere. Ingen prioritering mellom områder i kommunen. Tiltak som antas å ha størst effekt prioriteres.

1. Utbedring og oppgradering av hydrotekniske anlegg.

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

2. Drenering av fulldyrket areal i erosjonsklasse 3 og 4 som ikke tidligere er drenert.

Tilskudd kan gis på inntil 2000 kr pr. daa til systematiske grøfter eller 30 kr pr. løpemeter til usystematiske grøfter, inntil kr. 2000 pr. dekar.

3. Bygging av fangdammer.

Tilskudd kan gis med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

4. Andre tiltak

Det kan også være aktuelt med tiltak for å redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer, tiltak for å hindre gasstap, luktplager, mm. Det bør imidlertid være tiltak med tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg. Ved oppstart/nyetablering skal nødvendige miljøsensyn ivaretas.

Tilskudd til gjødsellager kan innvilges SMIL-midler der hvor det ikke kan gis tilskudd fra andre ordninger, f.eks. Innovasjon Norge.

Det kan også gis støtte til spesielle investeringer som reduserer risiko for tap av plantevernmidler, eksempelvis biobed ved påfyllingsplasser og lignende.

Tilskudd til andre tiltak har 4. prioritet i tiltaksstrategi for 2018 - 2021, og kan innvilges en maksimal tilskuddssats på 50 %.

Hovedprioritet 2: KULTURLANDSKAP

Formål: Ivareta Ullensakers kulturlandskap med sitt særpreg, med vekt på biologisk mangfold og historisk verdi. Kommunens kulturminnevernplan 2017-2021 skal være retningsgivende ved behandling av søknader om tilskudd.

1. Holde gamle beiter åpne.

Tilskudd til inngjerding og rydding av tidligere beiter, inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Det kan ikke søkes om inngjerding av samme område før det har gått 15 år. Verdifulle beiter registrert i naturtypekartleggingen skal prioriteres. Det gis ikke tilskudd til gjerder med piggråd.

Det gis tilskudd til andre investeringer på innmarksbeite, inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. Eksempel på tiltak er sankekvever, saltsteinplasser og tilrettelegging av drikkeplasser.

2. Ivareta biologisk mangfold.

Verdifulle områder med biologisk mangfold skal danne grunnlag for prioritering av tiltak. For øvrig er restarealer i åkerlandskapet og langs vassdrag viktige biotoper. Ullensaker har spesielt mange gårdsdammer og har et regionalt ansvar i å ivareta det biologiske mangfoldet disse representerer.

Tilskudd inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

2. Tilgjengelighet og tilrettelegging for allmenheten.

Gjelder tilrettelegging for tilgjengelighet i kulturlandskapet. Tilskuddssats inntil 70 %.

Prioriteringskriterier:

- Samarbeidstiltak mellom flere grunneiere.
- Tiltak prioritert i kulturminnevernplanen, f.eks. Pilgrimsleden.

3. Istandsetting av kulturminner, bygninger og kulturmiljøer.

Kulturminnevernplan 2017- 2021 og rapport om grøntstruktur for Romerike skal benyttes ved prioritering av tiltak. Tilskuddssats inntil 70 %.

Foto: Hans Petter Langbakk